

Po takratnih predpisih je oblast gotovo zaprla vse dohode v Laško in tako obvarovala Laščane pred kugo. Zgodovinar Ignacij Orožen omenja, da se je med epidemijo kuge v okolici Laškega eden od laških duhovnikov pred zaporo umaknil na Šmihel in iz tamkajšnje cerkve skrbel za dušno pastirstvo prebivalstva, ki je bilo odrezano od sveta. Zaradi hvaležnosti, da je bil pripravljen žrtvovati svoje zdravje in življenje za ogrožene ljudi, so ga po prenehanju kuge in zapore v slovesni procesiji spremljali nazaj v Laško.

Svet si je oddahnil, ko sta Yersin in Kitasato med veliko epidemijo kuge v Hongkongu odkrila povzročitelja kuge bacil *Pasteurello pestis*. Kužna znamenja v okolici Laškega in drugod pričajo, da nismo od včeraj na tej zemlji. Da ima medicina, tudi tista, zrasla na slovenskih tleh, svojo zgodovino, v znamenjih pa dragocen večtisočletni spomin.

Laškega dekana Jožeta Horvata sem velikokrat srečala. Najprej kot bolnika, ko je prihajal k meni v celjsko bolnišnico po zdravniško pomoč. Pozneje me je pred rekreacijo v Laškem, po nedeljskih mašah, pogosto popeljal v čarobni svet fresk nadžupnijske cerkve sv. Martina, ki mi jo je med obnavljanjem z vsem žarom razkazoval. Večkrat sem ga srečevala tudi v Zdravilišču Laško, kamor je hodil na kosilo, nazadnje tri dni pred nenadno smrtjo med delom v laškem župnišču. Želel se je še enkrat pogovoriti z menoj o boleči krizi vrednot na Slovenskem, o rušenju civilizacije doma in v Evropi, o najinem Prekmurju, kamor je tako rad zahajal. S Ciceronom trdim, da je življenje mrtvih v spominu živih.

Na eni od sožalnih vizitk sem našla zapis: "Zdaj se spočij, izmučeno srce. Zdaj se spočijte zdelane roke. Zaprte so utrujene oči, le drobna lučka še brli". Te besede veljajo v celoti za pokojnega laškega dekana.

Gospod, pomnoži število velikih delavcev v svojem vinogradu in našem narodu. Bodi bogat plačnik zvestemu služabniku s prekmurskih ravnin za njegov trud, skromnost in nam dan zgled. (Mag. Karolina Godina, dr. med., Laški bilten, št. 16, 2010, str. 37.)

Dragocen zapis, ki je v razširjeni obliki izšel tudi v drugih strokovnih revijah, nam odstira raziskovalno delo stroke medicinskega, zgodovinskega in duhovnega področja. Zapisana vsebina ohranja neprecenljivo vrednost.

<p>Maše v prihodnjem tednu</p> <p>5. VELIKONOČNA NEDELJA, 24.4.</p> <p>7.00: živi in + farani</p> <p>9.00: + ŽOHARJEVI + Jože DERGAN, 16.obl., žena Terezija, in ostali DERGANOVI</p> <p>10.30: + Franc KAČIČ, starši in družina ŠMID</p>
<p>PONEDELJEK, 25.4. sv. Marko, ev.</p> <p>7.30: + Anton OJSTERŠEK + Martina SREBOT</p> <p>9.00 sv. Katarina: + PAVČNIKOVE in JENČIČEVE</p>
<p>TOREK, 26.4. sv. Marija Mati dobrega sveta</p> <p>19.00: + Marija in Janez PERČIČ + starši Ivan, Antonija, Ivan, Slavica, Franc ŠON po maši biblična skupina</p>
<p>SREDA, 27.4., sv. Cita, dev.</p> <p>7.30: + Neža PLAHUTA, obl. in mož Martin + Amalija FRECE</p>
<p>ČETRTEK, 28.4. sv. Peter Chanel, muč.</p> <p>19.00: + Marija KRAJNC (Valentiničeva) + starši Vida in Anton ŠRAJ, obl.</p>
<p>PETEK, 29.4. sv. Katarina Sienska, dev., c. u.</p> <p>7.30: + Pavel in Franciška VODIŠEK, Ana in Peter KNEZ</p> <p>19.00: + Vinko ŽELEZNIK, osm.</p>
<p>SOBOTA, 30.4. sv. Pij V., papež</p> <p>19.00: + Branko VELIGOŠEK, 5obl. Franc REŽEN in Alojz IVŠEK + starši VODIŠEK, brat Jože (Trojno), starši MAČEK (Reka)</p>
<p>6. VELIKONOČNA NEDELJA, 1.5. sv. Jožef</p> <p>7.00: + Marija in Jožica VASTIČ</p> <p>9.00: + MILOŠ Ribaš, 20. obl.</p> <p>10.30: Bogu in Materi Božji v zahvalo za 50 let skupnega življenja</p>

Župnijski list izdaja nadžupnija Laško. Ogledate si ga lahko tudi na <http://www.zupnijalasko.si> Odgovarja Rok Metličar.

MARTINOVA LILIJA

24. april 2016, leto 8, št.:17

V teh dneh je po lanskem blagoslovu novega zvo-

na, v zvoniku sv. Krištofa, zaradi zelo zahtevnih del umestitve v majhen prostor, zapel zvon, ki smo ga lani slovesno blagoslovili. Tokrat njegovo zvonjenje ni oznanjalo radosti in veselja, zvonil je v slovo ključarju **Vinku Železniku** in na ta način oznanjal zahvalo za njegovo štiridesetletno nad vse požrtvovalno službo skrbi za to svetišče. Mnogi

smo na dan pogreba slišali, kako čuteče zvon oznanja upanje v "vstajenje tretjega dne". Vinko je svoje življenje, poleg trdega dela kot rudar v rudniku in skrbi za družino, zelo močno čutil z občestvom laške župnije, saj mu je redna nedeljska sveta maša pomenila moč in navdih za vse delo in pristne odnose z ljudmi. V neomajni veri je zmožni tudi prenašati križ trpljenja, ki mu je bil naložen ravno ob nedeljah v minulem letu. Izguba sina in nesreča v prometu. Tudi na gospodov dan, ga je Gospodar življenja poklical k sebi. Kakor glas zvona sv. Krištofa je tudi življenje Vinka znanilec velikonočnega oznanila zmage nad smrtjo.

Z dovoljenjem avtorice članka, dr. Karoline Godina, objavljam zanimiv opis o najstarejših znamenjih v župniji:

KUGA IN KUŽNA ZNAMENJA V OKOLICI LAŠKEGA

V spomin laškemu dekanu Jožetu Horvatu

Znamenja ohranjajo spomine na razne dogodke. Na nekaj nas spominjajo ali nas na kaj opozarjajo. Zaznamujejo poti in smeri, meje in prehode. Zidana in kamnita znamenja imajo ljudje navadno za "kužna znamenja". Mnoga so res postavljena na posameznih ali strnjenih grobovih kužnih mrličev. Pod mnogimi so našli človeške kosti. Niso pa vsa znamenja kužna. Postavljena so bila z najrazličnejšimi nameni.

Spomladi leta 1993 sem želela z laškim dekanom Jožetom Horvatom, daljnim sorodnikom po materi, velikim ljubiteljem cerkvene umetnosti in neutrudnim obnavljavcem kulturne in cerkvene dediščine v Občini Laško, ter odličnim poznavalcem laške preteklosti, danes že pokojnim profesorjem Milošem Rybařem, obuditi spomin na kugo in predstaviti kužna znamenja v okolici Laškega. S tem sem želela Laškemu, ki mi je velikokrat krepilo duha in telo, zapustiti tudi svojo sled.

Kužno znamenje iz leta 1596 ob poti v Kuretno

Temo je predlagal laški dekan in nas vodil po hribih in dolinah laške okolice h kužnim znamenjem. Štiri znamenja na poti do cerkve sv. Katarine v Kuretnem nad Laškim, ki so jo zgradili okoli leta 1500 in je bila malo pred našim obiskom obnovljena, so zagotovo kužna. Po funkciji so ta znamenja pravzaprav nagrobniki, postavljeni v spomin na umrle že za to, da bi bila drugim njihova usoda prihranjena.

Sam kraj, kjer stoji cerkev sv. Katarine z ostanki starega cerkvenega in krajevnega pokopališča, s svojo mirnostjo sili človeka k zbranosti in meditaciji. To je še posebej popestril laški dekan s svojo razlago o civilizacijskem kodeksu - desetih božjih zapovedih, povezanih z naravnimi zakoni. Ta je bil zanj alfa in omega civilizacije,

rušenje civilizacijskega kodeksa pa vzrok za nered v družini in družbi. V tem razmišljanju in veliki ljubezni do cerkvene umetnosti sta se ujemala z mojim pokojnim stricem Jožefom Godino, prekmurskim Maistrovim borcem, duhovnikom in publicistom. Že kot študentki medicine mi je razkazoval freske po rimskih katedralah in ameriških cerkvah. V njun svet, svet iskanja Resnice in Lepote, sta pritegnila tudi mene. Žarišča kuge so bile vedno dežele Daljnega vzhoda. Od tam se je v srednjem veku širila v druge kraje sveta in je, tudi z epidemijami, večkrat razsajala v Evropi vse do prve polovice 19. stoletja. Smrtnost je običajno visoka (90 odstotkov). Kuga in njene epidemije so bile znane že starim Babiloncem. Omenjene so v Bibliji in drugih pisanih delih davne preteklosti. V 50-ih letih 6. stoletja je zaradi kuge umrla več kot polovica vseh prebivalcev Evrope. V 14. stoletju je v Evropi umrlo 24 milijonov ljudi. Na Slovenskem je kužna kosa spravila pod zemljo več ljudi kot sovražni meč. Morila je tudi domače živali. Prošnja v litanijah ne stoji zaman: "Kuge reši nas, o Gospod!" Od takrat se je obdržala navada ob kihanju reči: "Bog pomagaj!", ker so kužni bolniki med kihanjem večkrat umrli. Znan je ljudski pregovor: "Če pride kuga v deželo, kupi si par novih čevljev in teci tako daleč, da se ti podplati strgajo." Z imenom kuga so nekaj zaznamovali celo vrsto nalezljivih bolezni, ki jih danes ločimo, vendar so se ljudje najbolj bali kuge z oteklinami (buboni), ki ji še danes pravimo kuga.

V 16. in 17. stoletju je v naših krajih, tudi na območju Laškega, pogosto kosila epidemija kuge. Posebno huda je bila v letih 1646-1647, torej med 30-letno vojno (1618-1648). Vojne razmere in z njimi povezane posledice: pomanjkanje, lakota, nehigiena, nerazvitost medicine so epidemije kuge še pospeševale. Učinkovitega zdravila proti njej pravzaprav ni bilo. Zato ni čudno, da so kugo skušali zatirati z za današnje pojme neverjetnimi "zdravili" in obrambnimi ukrepi. Tako najdemo v knjigi Orožnova zgodovina dekanije Laško (Celjska Mohorjeva družba, 2009) uglednega rojaka in pomembnega zgodovinarja, stolnega prošta Ignacija Orožna pregovor, po katerem so se ljudje takratnega časa ravnali, da bo kuga prenehala, ko bo pokopališče polno. Najpogosteje so kot zdravilo uporabljali prah iz zdrobljenih krastač, vendar so bolniki pomrli že po nekaj urah ali dneh. Kot razkužilo so uporabljali kis in ogenj (plamen). Na vrata

hiše, kjer je bil kužni bolnik, so z apnom narisali bel križ, znamenje, da vanjo ne sme stopiti nihče, razen zdravnika, duhovnika in pogrebcev. Če je bilo potrebno govoriti s prebivalci okužene hiše, so pred vrati zakurili ogenj in se pogovarjali skozi plamen, da bi preprečili okužbo. Podobno so ravnali, če sta se morala zdravnik ali duhovnik neposredno pogovarjati z bolnikom. V tem primeru so med obema držali gorečo baklo, bolniško sobo pa poškopili s kisom. Veljal je predpis, da so na grobiščih umrlih za kugo postavili posebno znamenje, "kužno znamenje", ki je mimoidoče opozarjalo na kužno zemljišče. Kužna znamenja se ločijo

Gotsko kužno znamenje iz leta 1600 v Spodnji Rečici

od navadnih po svoji zgradbi. Na okroglem ali oglatem stebru čepi majhna štirioglasta kapelica s slikami kužnih patronov: sv. Roka, sv. Sebastijana in pozneje sv. Rozalije. V zaščito pred kugo ali v zahvalo za rešitev so ljudje istim svetnikom postavljali tudi cerkve, oltarje in uvajali procesije. Kužno znamenje ima na vrhu navadno križ sv. Benedikta z dvema prečnima trakovima. Enako znamenje so ljudje nosili okrog vratu. Vdolbena letnica nam včasih razodene

tisti strašni čas, ko je na kraju nastalo grobišče. Velika epidemija kuge v laškem okraju in Celju v letih 1646-1647 je zajela ves desni breg Savinje. Zapisi iz tistega časa navajajo naslednja okužena naselja: Ladna, Raven, Slivno (v Rečiški dolini), Kuretno, Udmat, Trnovo, Ogeče, Senožete, Brezno, Belovo, Klenovo, Sedraž, Govce, Marno, Dol, Brnce, Klek, Gabersko, Rovte, Studenci in Trbovlje. Vsega je umrlo 706 ljudi. Zaradi tako visoke umrljivosti je začelo primanjkovati delovne sile in je žito na polju ostalo nepožeto. Poročila iz tistih let ne omenjajo, da bi kuga zajela tudi trg Laško.